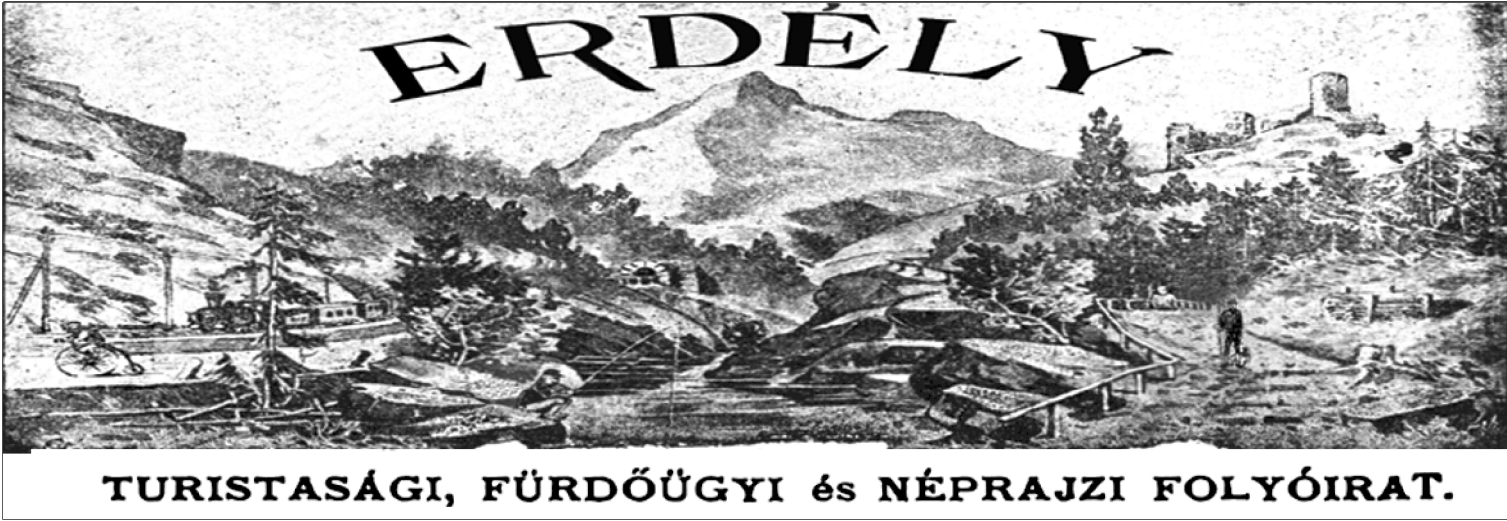

Erdély
ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 70. szám
2014/9.
Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztők:
Tóthpál Tamás
(tothpaltamas@gmail.com)
Pál Gyöngyi

Erdély tetején: cirkuszvölgyek, tengerszemek

Szeptember 7-én, hajnali 3 órakor az ébresztőóra csengése ug-rasztott ki meleg ágyamból. Kábultan, dideregve kezdtem öltöz-ködni, közben még egyszer ellenőriztem, hogy mindent bepako-ltam-e a hátizsákba, majd a Tordai úti találkozó helyre indultam. 4 órakor már robogtunk is a Fogarasi-havasok felé.

AMBRUS TIBOR

A Fogarasi-havasok Románia legmagasabb hegysége, a 2500 m fölötti csúcsok fele itt találha-tó. A Déli-Kárpátok kelet felőli második hegytömbje, a névadó Fogaras várostól délre helyezke-dik el. Több mint 70 km hosz-szú főgerince végig 2000 mé-ternél magasabb, ebből ágaz-nak ki, leginkább északi irány-ba mellékgerincei, amelyeket gyors vizű patakok választa-nak el egymástól. A nagyrészt kristályos kőzetekből álló hegy-tömbön jól látszanak a negyed-időszaki eljegesedés nyomai. Cirkuszvölgyek, kárfülkék, füg-gő teknővölgyek nehezítik meg a járást. A volt gleccserek aljá-ban kristálytisztá vizű tenger-szemekben tükröződnek víz-sza az égig érő csúcsok. Noha a Fogarasi-havasok és egyben Ro-mánia legmagasabb csúcsa a 2544 m magas Moldoveanu, ez egy déli mellékgerincen helyez-keedik el, ami a történelmi Er-dély területén kívül van, így Er-dély legmagasabb csúcsának a 2535 m magas Negoj-csúcsot te-kintjük. A kolozsvári EKE-sek egy lelkes csoportjával ennek megmászására indultunk.

A hajnali forgalomban gyorsan haladtunk. Sok időt nyertünk, hogy Szászsebes és Nagyszeben között az autópá-lyát használhattuk. A hajnali derengésben a híres-hírhedt transzfogarasi út hajtúkanyar-

jait szeltük, elhaladtunk a Bălea-vízesés mellett, és meg-érkeztünk gyalogtúránk indu-lási pontjához, a 2034 m maga-san elhelyezkedő Bălea-tóhoz.

Még nagyon korán volt. Tel-jes csend fogadott, az útszé-li árusok se keltek még fel. Be-öltöztünk túraruháinkba és a Bălea-tó nyugati oldalán elhe-lyezkedő menedékháztól a pi-ros kereszt turistajelzést kö-vetve elindultunk. Rövid, de nagyon meredek kapaszkodó után a kék sáv jelzéssel talál-koztunk. Ezen haladtunk to-vább a 2350 m magasságban levő Paltin-nyeregig, ahol a fő-gerincen végigvezető piros sáv jelzéssel találkoztunk, amelyet túránk célpontjáiig fogunk kö-vetni. Az idő mostanáig velünk tartott, de hamarosan sűrű köd-be kerültünk. A felújított jelzést elég könnyen lehetett követni, de az előttünk haladó túratár-sunk alig látszott, vigyázni kel-tett, nehogy elszakadjunk egy-mástól. A terep mind nehezeb-bé vált, nyeregszorosokon ha-ladtunk át, ahol az utat láncok, kötél sodronyok tették bizton-ságosabbá. Az első komoly ka-paszkodó a Kis-Lajta 2390 m magas csúcsára volt. Fújni kez-dett a szél, de mi a máskor oly rettegett fogarasi szélnek örül-tünk, mert a köd kezdett fel-szakadozni. Mire felértünk a Kis-Lajta csúcsra, egy más világ tárult elénk. A látóhatár kitá-gult, a fehér és sűrű köd helyett

Erdély legmagasabb pontja a Negoj-csúcs

a havasok egész panorámája fo-gadott. Egy kőpárkányon két bé-késen legelő zergét vettünk ész-re, sokáig fotóztunk.

Meredek ereszkedő után a Lespezi-tóhoz érkeztünk. A 2522 m magas Lespezi-csúcs alatt elhelyezkedő tó területe 7750 négyzetméter, mélysége eléri a 12 métert, a partján sá-torozni lehet, és szükség eseté-re egy védkunyhó is van. Rövid pihenő után innen indultunk a csúcstámadásra.

Meredek ösvényen, nagy kő-tömbök között jutottunk fel a Căltun kapujába. Itt csoportunk kettévált. A bátrabbak a nehe-

zebb és veszélyes Ördög-nye-regszoroson folytatták útjuk-at, a többiek a kissé hosszabb, de biztonságosabb Doamnei-nyeregszorost választották. A két út a csúcs alatt megint talál-kozik, és alig 15 perc múlva fel-jutottunk Erdély legmagasabb csúcsára, a Negojra. Csak rövid ideig gyönyörködhattunk a fen-séges kilátásban, mert lassan gyülekeztek a felhők. De még jól ráláthattunk a Fogarasi-havasok heggyonulatára és dél felé a Vidraru-víztározóra is.

Visszafelé mindenki a Doamnei-nyeregszorost választ-totta. A Lespezi-tó környékén

szecseli, vásárhelyi, gyergyói EKE-sekkel találkoztunk, de mindenki sietett, az ég mind jobban beborult. Rövidesen megint ködben haladtunk to-vább és az utolsó órában már jéghideg eső is vert bennünket.

Még világosságban leértünk a Bălea-tóhoz. Igazi zsibvásár fogadott, autók szerteszét, az útszélen mindenféle portékát árultak csillagászati áron. Nem akartuk elrontani ezt a külön-leges napot, gyorsan kocsiba vág-tuk magunkat és a megérdemelt sört már Szeben közelében ít-tuk meg egy csendes kiskocs-mában.

Őszi kirándulás Sztánára – bográcsgulyás és népművészet

PÁL GYÖNGYI

Szeptember 14-én 7.30 órakor a kolozsvári nagyállomáson gyűl-tünk össze majdnem harmin-can és a nagyváradi személy-vonatot vártuk. Sztánára indul-tunk, a kirándulás szervezője Feischmidt János volt. Csodála-tos őszi idő, szép napsütés és jó hangulat.

Sztána Kolozsvártól 30 km-re (egy óra), Bánffyhunyadi-tól 18 km-re fekszik. A falu a vasút-állomástól 3 km távolságra van észak felé, ezt a távot gyalog kell megtenni. A dombok között meg-bújó kis falucskába vezető föld-út sajnos elég gyenge minőségű, de a falu gyönyörű paraszthá-zaival a csend és nyugalom jel-

képe lehetne. Körülöttünk szép a táj, délre a Riszeg-tető, nyu-gatra a Meszes vonulata, keletre alattunk a Sztánai-patak völgye, előttünk a falu házai, kimagaslik a templom karcsú tornya. Távo-labb, messze egy dombtetőn az Almási vár öregtornya.

Eljutunk a falu központjá-ig. Vasárnap van, derült égbolt, kellemes napsütés, harangszó kondul, a helybeliek istentisz-teletre igyekeznek. A falu ün-nepélyessége ránk is átragad, a templom mellett tavaly elhelye-zett Kós Károly szobor mellett ál-lunk csendesen, hogy ne zavar-juk meg a vasárnap délelőtt meg-hitt hangulatát.

Délre Osváth Lajos EKE-társunk házához vagyunk hiva-

talosak. A csinos kis sztánai ház homlokzatát, mint sok más kalo-taszegi épületét, faragott díszítés ékesíti. A ház előtt a háziga-za már vár. Nem könnyű ekkora csapatot vendégül látni. Az ud-varon terített asztal, nagy üst-ben gőzölög a friss bográcsgu-lyás. Túravezetőnk köszönti a ház gazdáját és átnyújtja ajándé-kunkat, egy szép emlékkönyvet, Tatár Feri Wass Albert-verset sza-val. A délelőtti séta, friss levegő és a köményes pálinka meghoz-za az étvágyat. Ebéd után házi-asszonyunk frissen sült fánkkal kínál.

Megnézzük Osváth Lajos néprajzi gyűjteményét, „tájhá-zát”, amely a faluból összegyűj-tött és megőrzött tárgyakkal a te-

lepülés hagyományos tárgyi kul-túráját próbálja megmenteni az utókornak. Az 1908-ban épült kis házat korabeli bútorokkal és tárgyakkal rendezték be, a régi paraszti élet eszközeit, haszná-lati tárgyait láthatjuk itt. Osváth Lajos már 1990-től gyűjtögeti ezeket.

Az órák gyorsan telnek, kel-lemes beszélgetésekkel és jó hangulatban szinte észrevétle-nül repül el a délután. Elbúcsú-zunk a házigazdáinktól, és elin-dulunk a vonatállomás felé. Út-közben még somot és csipke-bogyót szedegetünk. Az időnk-be még belefér egy séta a Var-júvárig is, amely nincs messze a vasúti alagúttól. Talán nincs köztünk olyan, aki ne látta vol-

na Kós Károly egykori otthonát, de nem volna teljes a kép, ha ki-hagynánk a mai kirándulásból. Magas süvegével, kis tornyocs-kájával, fehér falaival úgy kan-dikál ki a környezetéből, mint egy mesebeli váracska. A Csi-gadomb és Riszeg-tető lábainál levő telep legnagyobb épülete a Varjúvár szomszédságában áll, a szintén Kós Károly tervezte Szentimrei-villa.

A hagyományos népi épí-tészet alkotásai Sztánán is egy letűnt világ emlékeit idézik. De talán még lesznek olyanok, akik munkát, fáradságot nem kí-mélve, ezt a kultúrát és a népi alkotások egy részét megpróbál-ják megmenteni az utókor szá-mára...

Virágzik a vadgesztenye: szép, de veszélyes?

A SZERZŐ FELVÉTELE

Kórokozó váltotta ki a másodvirágzást?

TÓTHPÁL TAMÁS

Érdekes jelenségnek lehetünk tanúi szeptember elejétől a Bocskai (Avram lancu) téren: a görögkeleti székesegyház mögötti parkosított északi részen másodszor virágzik a vadgesztenye. Fehér meg piros virágok a lekopasztott ágakon, frissen zöldülő levelek a szomszéd ágak száradásfelben levői mellett. Nem rendkívüli, de nem is mindennapi esemény. Általában ősz elejei lehűlések után produkál másodvirágzást a természet, az öregek ilyenkor azt mondják, hosszú ősz lesz. Talán itt másról van szó, mondaná a fehér virágú és piros virágú vadgesztenyefák virágzása közötti különbség. De idézzünk fel egy fejezetet a tér történetéből, miért is van itt kétféle vadgesztenye?

A Trencsin tér északi felét 1885-ben Haller Károly polgármester javaslatára fásították, parkosították és Kissétatérnek nevezték el. De hívták még az EMKE palota, illetve EMKE tér révén EMKE parknak is. Erzsébet királyné halálakor három jegenyetölgyet ültettek a teológia felőli köröndjébe, ettől kezdve nevezték Erzsébet parknak is.

Viszont 1923. után, amikor megkezdődött a katedrális építése, a Kissétatér felszámolták, az Erzsébet-fákat is kivág-

ták. De a katedrális körüli terület természetesen újra parkosították, immár más elvek szerint. Ezúttal a járda felől piros virágú vadgesztenyékkel szegélyezték. Ez az úgynevezett hűs színű gesztenye (Aesculus x carnea), a közönséges vadgesztenye (Ae. hippocastanum) és az Észak-Amerikában honos vörös vadgesztenye (Ae. pavia) hibridje. Ezt a látványos fajtát pedig Briotinak hívják, melyet Pierre Louis Briot, a Kis Trianon kastély műkertésze botanikusának emlékére neveztek el így, aki a XIX. század közepén többek közt amerikai növényfajok honosításával is foglalkozott...

Amikor a román hatalom Kolozsvár erősen magyar szimbolikájú dísz- és köztereinek minden áron való „románosítására” törekedett, mementóként ültették ide ezt a „trianoni fajtát” az Erzsébet-fák helyébe – vagy csak azért, mert egy időben divatos díszfa volt –, ennek napjainkban már körülményes utánajárni. Ha így is volt, ez elfelejtődött, mert a 70-es, 80-as évekre a kiöregedett példányokat már nem a trianoni magonc leszármazottaival, hanem közönséges (fehér virágú) vadgesztenyével cserélték ki. A vén piros virágúakból napjainkra csak hírmondónak maradt néhány, azok is már elég rokkant állapotban. Azonban a hibrid még így is sokkal ellenállóbb, mint

a közönséges vadgesztenye. Míg előbbinek egyes ágai megőrizték levélkoronájukat, utóbbiak teljesen kopaszok. Innen a feltételezésünk, hogy nem időjárásviszonyokban kell keresnünk az itteni másodvirágzás okát.

1986-ban Macedóniában bukkantak rá az Észak-Amerikából valószínűleg mezőgazdasági terményekkel Európába került vadgesztenyelevél-aknázómolyra (Cameraria ohridella). Azóta terjed és elvileg már az egész Kárpát-medencét meghódította. Hernyója a vadgesztenye leveleiben fejlődik, ebben vájja ki a járatait. A megtámadott fák pedig nyár közepére teljesen elveszíthetik a lombjukat. Vajon az itteni másodvirágzásért ez a kórokozó a ludas? Erre utalna a megmaradt lomb már július-augusztusban késő őszi emlékeztető „megperzselt” kinézete? Ilyen jelenséget egyébként ritkábban gombabetegségek is előidézhetnek. Nem tudjuk a valós okot, mert csak egy fényképezés erejéig közelítettük meg a fákat, a szakemberek biztosan többet mondhatnak erről. Mindenesetre ez az őszi levélnevelés és másodvirágzás nagyon igénybe veszi a fákat, azok tartalékait. A legyengült fák így még inkább ki vannak téve egyéb kártevőknek és fertőzéseknek, akár már tavasszal az el nem takarított avarban áttelelő aknázómolyoknak is.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Ambrus Tibor 0722-377622
Feischmidt János 0722-542360
Kiss János 0364-807639
Kovács F. Zsuzsa (titkárnő)
0745-360064
László Györgyi 0727-192841
Márton Erzsébet 0742-037179
Mezei Elemér 0724-892797
Szakács Éva 0743-670685
Székely Lavotta 0748-036290
Szima Márton 0766-703575,
0264-484951
Szócs János 0742-690881
Vas Géza 0742-659570
Vlád Pál 0264-435866

Októberi rendezvények

■ **Szeptember 28. (vasárnap):** Ady Endre emléktúrák; Vigyázó hegység, 25 km, szintkülönbség 1000 m. Indulás 9 órakor Csucsáról az EKE-háztól vagy 9.35-kor a csucsai vasútállomásról a CFR vonat beérkezése után, menetidő 9 óra. Túravezető: Kiss János.

■ **Szeptember 30–október 4. (minimum 4 nap):** Reketőtől az Aranyos völgyéig; Dobrin– Dumitreasa–Tina-hegy–Piatra Grosilor–Prislop–Jára forrásai–Öreghavas–Kisbányahavas üdülőtelep–Bélavára–Alsó Podsága; 70km, 1900 m szintkülönbség. Túravezető: Kiss János. Érdeklődni telefonon.

■ **Október 1. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-liceumban. Vetítés: Hints Miklós, „Albániai képek”.

■ **Október 3–5. (péntek–vasárnap):** Mikrobuszos kirándulás Gyulára; melegfürdő túra. Túravezető: Vas Géza. Érdeklődni telefonon.

■ **Október 4. (szombat):** II. Várfalvi Termésnap, Várfalva Polgármesteri Hivatala és az Erdélyi Kárpát-Egyesület közös szervezésében. Vasárnap túrával. Részletek a Hírekben az eke.ma honlapon ♦ Kirándulás a Pokolközbe (10 km). Találkozás 10 órakor a kisállomás melletti villamos megállóban. Túravezető: Márton Erzsébet.

■ **Október 5. (vasárnap):** Kirándulás a torockói bányákhoz. Megközelítés saját kiskocsival, mikrobusszal, gyalog 10 km, szintkülönbség 500 m. Túravezető: Feischmidt János. Érdeklődni telefonon ♦ Őszi séta: Györgyfalvi-erdő–Szamosfalvi-erdő (14 km). Találkozás 10 órakor a 32-es busz Alverna megállójában. Túravezető: Szakács Éva.

■ **Október 8. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.

■ **Október 11. (szombat):** Majláth-kút, Péter-forrás (18 km). Találkozás 8.45 órakor a 40-es busz Széchenyi téri megállójában. Túravezető: Szócs János ♦ Őszi séta: Kőszegő-erdő, Hója-gerinc (12 km). Találkozás 10 órakor a 31-es busz Széchenyi téri megállójában. Túravezető: Szakács Éva.

■ **Október 12. (vasárnap):** Kiskocsis kirándulás. Aklos (Ocolis), Vultureasa (18 km). Érdeklődni telefonon. Találkozás 7 órakor a Flip előtt. Túravezető: Vlád Pál ♦ Kirándulás a Pokolközbe (10 km/200 m szintkülönbség). Találkozás 9 órakor a kisállomás melletti villamos megállóban. Túravezető: Feischmidt János ♦ Kirándulás a Szentgyörgy-hegyre (10 km). Találkozás 10 órakor a kisállomás melletti villamos megállóban. Túravezető: Márton Erzsébet ♦ Túra a Királykőre. Kiskocsis megközelítés. Túravezető: Ambrus Tibor. Érdeklődni telefonon.

■ **Október 15. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ Túravezetők tanácskozása és választmányi gyűlés 18 órától a székházban.

■ **Október 18. (szombat):** Mikrobuszos kirándulás a Detunátára (10 km). Túravezető: Vas Géza. Érdeklődni telefonon ♦ Megemlékezés a honvéd hősökre a szamosfalvi emlékműnél. Találkozás 15.30 órakor az obelisznél. Szervező: Feischmidt János.

■ **Október 19. (vasárnap):** Brüll Emánuel emléktúra: Brüll-kilátó (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szócs János ♦ Kerékpáros túra az Almási várhoz. Vonatos megközelítés (Transferoviar). Találkozás 7.20 órakor a nagyállomáson. Túravezető: Szima Márton.

■ **Október 22. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.

■ **Október 25. (szombat):** Kirándulás a csipkelekvár fesztiválra, Kalotaszentkirályra és túra a Hármaskő-sziklára. Érdeklődni telefonon. Túravezető: László Györgyi és Szima Márton ♦ Szüreti bál Szamosfalván 20 órától. Batusz alapon, hozzájárulás kb.10 lej. Érdeklődni telefonon Feischmidt Jánosnál.

■ **Október 26. (vasárnap):** Runki-szoros–Pociovalişte-szoros (17 km, szintkülönbség 700 m). Kiskocsis kirándulás. Találkozás 7 órakor a Flip előtt. Túravezetők: Mezei Elemér és Vlád Pál. Érdeklődni telefonon ♦ Bácsi-torok (12 km). Találkozás 10 órakor a 31-es busz Széchenyi téri megállójában. Túravezető: Márton Erzsébet.

■ **Október 29. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.

■ **Október 31–november 2. (péntek–vasárnap):** Mikrobuszos kirándulás Gyulára; melegfürdő túra. Túravezető: Vas Géza. Érdeklődni telefonon.

■ **November 2. (vasárnap):** Megemlékezés az EKE halottairól, a Feleki keresztnél (16 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Szatmári Béla.

■ **November 5. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-liceumban.

■ **Szorgálatos napok a székházban** (Kolozsvár, Fürdő/Cardinal Iuliu Hossu utca 20 sz. 13-as ajtó): hétfőn, csütörtökön 17–18, kedden 10.30–12.30 óra között. ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban. ♦ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

*Az EKE – Kolozsvár 1891
minden érdeklődőt szeretettel vár
a rendezvényeire!*